

13. Черепанова О.А. Актуализация ключевых компетенций в содержании повышения квалификации педагогов дополнительного образования: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / Ольга Александровна Черепанова. – Екатеринбург, 2007. – 22 с.

О.В. ШЕВЧЕНКО. КРИТЕРИИ СФОРМИРОВАННОСТИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Резюме. В статье представлены результаты анализа научной литературы по проблеме измерения эффективности филологической подготовки студентов гуманитарных специальностей.

Ключевые слова: критерии, показатели, коммуникативная компетентность, филологическая подготовка, студенты гуманитарных специальностей.

O.V. SHEVCHENKO. CRITERIA FOR FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HUMANITIES IN THE STUDY OF PHILOLOGICAL SCIENCES

The summary. The paper presents an analysis of the scientific literature on performance measurement philological training of students of humanities.

Key words: criteria, indicators, communicative competence, philological training, students of humanities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 21.04.2016 р.

УДК: 378: 01

О.С. БОЖОК

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОВНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме. У статті обґрунтовані педагогічні умови ефективного формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у школі. Визначені умови забезпечують мотивацію майбутніх учителів іноземної мови і стимулюють навчально-пізнавальну діяльність студентів на початковому, основному та завершальному етапах їхньої професійної підготовки.

Ключові слова: мовно-методична компетентність, педагогічні умови, дидактична гра.

Постановка проблеми. Питання потреби в іншомовному спілкуванні особистості набувають особливої ваги в умовах становлення української державності, виходу її на міжнародний рівень, що зумовлює необхідність підвищення культурного потенціалу суспільства загалом та підготовки фахівців, носіїв цієї культури зокрема.

Відсутність загальновизнаної концепції формування у студентів, майбутніх учителів іноземної мови у початкових класах мовно-методичної компетентності спонукають до входження України в Європейську систему середньої й вищої освіти. Відповідно логіки дослідження окресленої проблеми потребують обґрунтування і конкретизації поняття «формування» та «концептуальна модель формування». Вкажемо, що у філософському, історичному, педагогічному контекстах вони мають різні смислові відтінки.

Упровадження експериментальної концепції формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в реальному процесі професійної підготовки потребує передусім визначення сутності педагогічних умов, за яких можна прогнозувати очікувану якість. За результатами теоретичного аналізу проблеми дослідження та з опору на обґрунтуванні критерії, показники і рівні сформованості мовно-методичної компетентності в реальних умовах здійснюється добір і доповнення в контексті наукових положень.

У сучасних умовах професійної освіти до основних завдань належить не стільки засвоєння студентами знань, скільки їх застосування, що скеровує професійну підготовку на реалізацію компетентнісного підходу, пов'язаного з предметними і ключовими компетентностями. Важливими умовами ефективності цього процесу є створення у навчально-виховному процесі інноваційно-розвивального середовища, впровадження активних форм і методів навчання, зокрема дидактичних ігор різного спрямування в ситуації лабораторних і практичних занять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. На думку Т. Шамової [13], педагогічні умови є чинниками успіху у процесі організованого управління навчанням. А. Андреев [1] вважає їх результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування форм навчання для досягнення навчально-пізнавальних цілей. І. Ісаєв [4] зазначає, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічного управління та матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених та спроектованих завдань. Д. Ольшанський [8] педагогічні умови сприймає як зовнішні обставини, чинники, що здійснюють суттєвий вплив на перебіг педагогічного процесу, тією чи іншою мірою свідомо сконструйовані педагогом, такі, що спричиняють, але не гарантують очікуваного результату досліджуваного процесу. Він вважає, що, на відміну від засобу, умова не передбачає жорсткої причинної детермінованості результату.

© О.С. Божок, 2016

Постановка завдання статті. Для впровадження експериментальної системи формування мовно-методичної компетентності вчителів іноземної мови в школі в реальному процесі професійної підготовки потрібно, передусім, визначити сутність педагогічних умов, за яких можна прогнозувати очікувану якість. Ефективність педагогічних процесів зумовлена обов'язковим створенням відповідних творчому задуму педагогічних умов.

Гіпотетично успішне формування у майбутнього вчителя іноземної мови мовно-методичної компетентності забезпечуватиметься за допомогою педагогічних умов (внутрішніх і зовнішніх) та чинників впровадження нової концепції підготовки вчителя.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи сутність педагогічних умов, зазначимо, що вони створюються педагогами, а фактори і причини існують об'єктивно, незалежно від діяльності. Таким чином, педагогічні умови – це обставини, які обумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу. За таких умов доцільним є перенесення сформованих у навчанні умінь у ситуацію їх тренінгового відпрацювання в ігрових формах. На думку І. Зязюна [3], Л. Красюк [5], Н. Кузьміної [6], Н. Ничкало [7], О. Пометун [9], О. Савченко [11], І. Фрумїна [12] для забезпечення переходу студента від навчальної до квазіпрофесійної діяльності, доцільно практикувати специфічні форми співпраці студентів і педагогів, які реалізують в умовах кооперативної ігрової діяльності як активної форми співпраці у спілкуванні дітей і вчителя.

Можна погодитися і з думкою вчених про те, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту і суб'єктивного вибору форм, методів, прийомів, засобів педагогічної діяльності. Ми ж розглядаємо педагогічні умови як віддзеркалення структури готовності майбутніх учителів іноземної мови до діяльності в умовах навчання, що поєднує в собі традиційні й інноваційні технології формування професійної компетентності. Відповідно компонентів мовно-методичної компетентності визначено та обґрунтовано педагогічні умови, а саме:

- опора на мотиваційну сферу особистості студентів у процесі формування мовно-методичної компетентності;
- фахова спрямованість вивчення основ змісту лінгводидактики й психолого-педагогічних та дидактико-методичних дисциплін;
- створення іншомовного комунікативного середовища засобами дидактичної гри;
- розвиток здатності у майбутніх фахівців до професійної рефлексії у процесі формування іншомовно-методичної компетентності.

Визначені педагогічні умови формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови спрямовані на примноження досвіду іншомовного спілкування засобами дидактичних ігор з опорою на структурно-функціональну модель та цілеспрямованого формування досліджуваної компетентності.

Формування у майбутніх учителів школи здатності до діалогового іншомовного навчання учнів успішно реалізується за умови забезпечення позитивної мотивації та системного стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів на початковому, основному й завершальному етапах формування у них мовно-методичної компетентності навчання іноземної мови школярів.

Зазначена педагогічна умова ефективна у разі, якщо оволодіння студентами професійною діяльністю супроводжується формуванням ціннісних орієнтацій та професійно-значущих мотивів.

Створення ефективних умов формування мовно-методичної компетентності передбачає їх адекватність дидактико-технологічним функціям дидактичних ігор А. Родкін [10, 38-39], соціальну зумовленість потреби у вивченні іноземної мови з методичкою навчання школярів. Педагогічне середовище, згідно з таким розумінням, є джерелом формування вищих психічних функцій, серед яких мова і мовлення є головними.

Педагогічною умовою формування когнітивно-діяльнісного компонента мовно-методичної компетентності майбутніх учителів є надання змісту лінгводидактичним психолого-педагогічним та дидактико-методичним дисциплінам фахової спрямованості, метою якої є формування досліджуваної компетентності [2, 12-13].

У нашій статті ми виокремлюємо дисципліни, що відображають істотний внесок у методологічну, теоретичну і технологічну підготовку вчителя іноземної мови, а саме:

- лінгводидактичні: теорія граматики, лексикологія, теоретична фонетика;
- психолого-педагогічні: вікова психологія, педагогічна психологія, вступ до спеціальності, дидактика, основи педагогіки й ін.;
- дидактико-методичні: методика навчання іноземної мов.

При підготовці майбутніх учителів передбачається наповнення окремих розділів навчальних дисциплін варіативними практикумами й семінарами, орієнтованими на формування мотиваційної теоретичної й практичної готовності майбутніх учителів до навчання іноземної мови учнів. Щоб реалізувати зазначену умову, викладачі психологічних і педагогічних дисциплін ознайомлюють студентів з психолого-педагогічними особливостями школярів, з лінгводидактичними основами вивчення іноземної мови дітьми шкільного віку. Педагоги детально пояснюють, у чому полягають загальні кваліфікаційні вимоги до випускників педагогічних ВНЗ та наголошують на необхідності творчого ставлення до своєї майбутньої професійної діяльності.

Формування мовно-методичної компетентності студентів – тривалий та складний педагогічний процес, який здійснюється протягом усіх років навчання професії вчителя початкової школи з правом навчати дітей іноземної мови. Під час проходження педагогічної практики, що створює умови, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності, студенти використовують набуті ними знання та аудиторно-лабораторний досвід. Це дає їм змогу вдосконалювати в процесі вирішення професійних ситуацій практичні навички та

вміння, розвивати на цій основі креативність і мобільність у спілкуванні, формувати плюралізм думки, що складає основи мовно-методичної компетентності майбутнього фахівця.

У навчальному процесі при підготовці майбутніх учителів передбачено як умову реалізацію науково-методичного забезпечення, формування мовно-методичної компетентності засобами поетапного та цілісного набуття студентами знань, умінь і навичок, розвитку здатності до вивчення фахових навчальних дисциплін, формування рефлексивної здатності у процесі фахово-спрямованої мовно-методичної взаємодії студентів і викладачів.

Отже, в нашому дослідженні ми розкриваємо зміст обґрунтованих педагогічних умов відповідно процесу формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови:

✓ Забезпечення мотивації майбутніх учителів іноземної мови і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів на початковому, основному та завершальному етапах навчання.

✓ Надання змісту психолого-педагогічних та методико-технологічних дисциплін функціонально-фахової спрямованості, метою якої є формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

✓ Забезпечення реалізації принципу функціональності дидактичної гри з дотриманням теоретичного та практичного змісту підготовки студентів у процесі формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

✓ Формування рефлексивної здатності у процесі професійно-спрямованої мовно-методичної взаємодії студентів і викладачів.

Розроблені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови, сприяють становленню мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови за використання цілісної системи дій в процесі організації підготовки спеціалістів, що охоплює органічно взаємопов'язані етапи експериментального навчання, які наповнюються змістом лексичної, граматичної, орфографічної і фонетичної компетенцій, що формуються на лекційних, семінарських, практичних і лабораторних заняттях, у процесі суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії. В таких дидактичних умовах продукуються «нові» знання з проблем навчання іноземної мови школярів; створюються комфортні умови навчання, що стимулюють формування педагогічної рефлексії, сприяють осмисленню власного практичного досвіду та досвіду роботи колег із проблем навчання іноземних мов школярів з метою формування у студентів усвідомленості в необхідності їхньої навчальної діяльності.

Висновки. Обґрунтовані педагогічні умови ефективного формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у школі відповідно до кожного компонента: забезпечення мотивації майбутніх учителів іноземної мови і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів на початковому, основному та завершальному етапах формування мовно-методичної компетентності; надання змісту психолого-педагогічних та методико-технологічних дисциплін функціональної фахової спрямованості, метою якої є формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; забезпечення реалізації принципу функціональності дидактичної гри з дотриманням теоретичного і практичного змісту підготовки студентів у процесі формування мовно-методичної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови; формування рефлексивної здатності у процесі професійно спрямованої мовно-методичної взаємодії студентів і викладачів з метою розвитку умінь аналізу й самоаналізу готовності до навчання школярів іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А.А. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А.А. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19-27.
2. Данилович И.А. Система игровых упражнений в учебнике English Through Communication для 5 класса средней школы: автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения» / И.А. Данилович. – К., 1994. – 26 с.
3. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи [текст] / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія]. – К., Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10-18.
4. Исаев И.Ф. Школа как педагогическая система: основы управления / И.Ф.Исаев. – Белград: Изд-во БГУ, 1997. – 145 с.
5. Красюк Л.В. Становлення професіоналізму вчителя початкової школи: теоретичний аспект / Л.В. Красюк // Школа першого ступеня : теорія і практика: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького НПУ ім. Григорія Сковороди. – №13-14. – 2005. – С. 99-108.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н.В. Кузьмина. – М.: Высш. шк., 1989. – 167 с.
7. Ничкало Н.Г. Развитие професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н.Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2008. – №1. – С. 57-61.
8. Ольшанський Д.В. Дидактичні умови використання коміксів у навчанні іноземної мови молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Д.В. Ольшанський. – К., 2002. – 20 с.
9. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К., 2004. – 111 с.
10. Родкин К.А. Игра как средство повышения эффективности уроков английского языка / К.А. Родкин. –

- Иваново, 1961. – С. 38-39.
11. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: [підручник для студентів пед. факультетів] / О.Я. Савченко. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.
12. Фрумин И. Компетентностное образование / И. Фрумин // Учительская газета. (1 марта). – 2005.
13. Шамова Т. Как избавить учителей от боязни контроля? / Т. Шамова, Л. Карпухина // Народное образование. – 2007. – №4. – С. 100-109.

А.С. БОЖОК. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВО-МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Резюме. В статье обосновываются педагогические условия эффективного формирования лингво-(языково-) -методической компетентности будущих учителей иностранного языка в школе. Определенные условия обеспечивают мотивацию будущих учителей иностранного языка и стимулируют учебную и познавательную деятельность студентов на начальном, основном и завершающем этапах их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: лингво (языково)-методическая компетентность, педагогические условия, дидактическая игра.

O.S. BOZHOK. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF LINGUISTIC AND METHODOLOGICAL COMPETENCES FORMATION OF THE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGE

The summary. The pedagogical conditions of effective linguistic and methodological competences formation of the future teachers of English are proved in the article. Determined pedagogical conditions ensure the motivation of future teachers of English language and stimulate the students' educational and cognitive activities on the first, fundamental and final stages of their professional training.

Key words: linguistic and methodological competences, pedagogical conditions, didactical games.

Рекомендовано до друку.
Канд. пед. наук, доц. Д.А. Бегека.
Одержано редакцією 26.05.2016 р.

УДК: [378. 147. 016: 81' 243]: 005. 591. 6

Л.В. МОРОЗ, А.С. ДУБРОВА, В.М. ТРОФІМЧУК

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Резюме. Статтю присвячено ефективному використанню інноваційних технологій у процесі іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей. Значна увага приділяється методам і способам використання сучасних інноваційних технологій з їх подальшою імплементацією у навчальний процес викладання іноземної мови студентам немовних спеціальностей.

Ключові слова: інноваційні технології, інтенсифікація, компетентність, мовна компетенція, Інтернет-ресурси.

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими завданнями. Підготовка майбутніх фахівців немовних спеціальностей неможлива без удосконалення мовної освіти та її професійного забезпечення в умовах мультилінгвальної Європи. Значний інтерес для вивчення способів імплементації сучасних технологій викликає викладання іноземної мови на різних кваліфікаційних рівнях ("бакалавр", "спеціаліст", "магістр") з наступним їх впровадженням у навчальний процес немовних спеціальностей вищів у глобальну добу розвитку освіти. Розширення професійних і культурних зв'язків України з країнами – членами Європейського Союзу, укладання ділових угод, підписання двосторонніх контрактів із зарубіжними країнами, збільшення інформаційного потоку вимагають від сучасного випускника немовного вищого навчального закладу володіння іноземною мовою на рівні не нижче B2 (незалежний користувач). Даний мовний рівень відповідає сучасним європейським стандартам, тому перед освітньою системою загалом і перед вищими навчальними закладами зокрема стоїть невідкладне завдання пошуку та розроблення нових підходів із використанням інноваційних технологій, удосконалення викладання іноземних мов з метою підготовки конкурентоспроможного фахівця на ринку праці, здатного вільно спілкуватися іноземною мовою та достойно виконувати поставлені до нього професійні вимоги. Ряд питань, пов'язаних з використанням інтерактивних технологій у навчальному середовищі вищих навчальних закладів, залишаються невирішеними, оскільки потребують детального розгляду з огляду на особливості фахової підготовки різних спеціальностей.

Загальний аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Використання інноваційних технологій у процесі викладання іноземної мови з метою удосконалення іншомовної підготовки фахівців та інтенсифікації навчального процесу у вищій школі стали предметом вивчення вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, зокрема, В. Безпалько, П. Данкель, М. Симонсон, Р. Хартіган досліджували роль і місце сучасних технологій у навчальному процесі, а О. Циркун, К. Ричардвордс використали нових інформаційних технологій у процесі формування глобальних компетенцій випускників університетів світового класу, лінгвометодичні